

GIJOM APOLINER

RIM BORDŽIJA

 izdavačka produkcija
Kasganovic®
BEOGRAD
2005.

DRUGO IZDANJE

Naslov originala

Guillaume APOLLINAIRE
La Rome des Borgia

Bibliothèque des curieux
Paris, 1914.

ROMANSIRANU ISTORIJU **RIM BORDŽIJA** PREDALA NAM JE UDOVICA ČUVENOG ISTORIČARA S NAMEROM DA DELO BUDE OBJAVLJENO A IME AUTORA PREĆUTANO. KRAJNJE ZANIMLJIVOM RADU, KOJI, MEĐUTIM, BAREM KADA JE REČ O POSLEDNJEM DELU (ONOM O PAPINOJ SMRTI), SLEDI VERZIJU OD KOJE JE ISTORIJA ODUSTALA, DODALI SMO ODREĐEN BROJ DOKUMENATA KOJI SAMO UVEĆAVAJU ISTORIJSKI ZNAČAJ KNJIGE, NIKAKO USMERENIH PROTIV VERE ILI NJENIH SVEŠTENIKA, VEĆ JEDNOSTAVNO GOVORE O MORALU KOJI SE VEOMA RAZLIKUJE OD DRUGIH.

Gijom Apoliner.

PROLOG

Da bi se shvatila istorija Bordžija i, uopšte govoreći, istorija Italije s početka XVI veka, neophodno je upoznati se sa žestinom naravi u tom razdoblju.

Otrov je sastavni deo porodice: koristi se svakim povodom i naročito bez povoda. Ukazi o represiji su se srodili s tim načinom ubistva, u toj meri da trovanje nije kažnjavano osim ako nije bilo usmereno protiv neke grupe ili zajednice. Otrov je, da tako kažemo, dopušten, gotovo je stekao zvaničnu potvrdu. „Političari,“ da oprostite na izrazu, ne mogu uopšte da pribegnu sili koju mogu da upotrebe samo oni koji su veoma bogati, jer održavanje oružanih snaga staje ogromne svote, a Čezare Bordžija, vojvoda valentinski, uprkos svom bogatstvu i bogatstvu svoga oca, pape Aleksandra VI, do toga će doći samo s mukom i po cenu brojnih probitačnih zločina. Nemojmo da vezujemo za taj način života srditu osudu koju osećamo pred podmuklim, kukavičkim, okrutno neumoljivim zločinom, to ne samo da bi bila suvišna sentimentalnost, već i greška, pošto je epoha bila takva da su je prirodno karakterisali ti običaji.

Pročitajmo Vladaoca, to divno poglavlje italijanske istorije u XVI veku, koje je Makijaveli napisao vrhom svoga pera. Ponovo pročitajmo naročito poslednji deo koji je najdublje, najjednostavnije i najtragičnije istinito tumačenje italijanske istorije za vreme epopeje Bordžija.

Čezare Bordžija je bio idealni Vladalac Makijavelija, koji je postao njegov najiskreniji branilac i čudio se što smo našli čemu da prigovaramo u životu tog tragičnog junaka. Odbra-

na zadivljujuće sažetosti: među vladarima je srećan onaj „koji usklađuje svoje ponašanje sa vremenom“.

Makijavelijevo delo tako nije samo podsetnik teoretičara, nego i dragoceno i nesporno svedočanstvo. A ako je knjiga bez ikakvih moralnih i ljudskih skrupula, to nije zato što je Makijaveli bio neka vrsta čudovišta, već jednostavno zato što je odlikovao svoju epohu: „on je podesio svoju politiku prema vremenu“.

* * *

Osećanje stvarnosti dominira moralom epohe. Čovečanstvo je, prema Mišleu, „počelo da se smešta između Pravde i Razuma“. Ali predrasude se otimaju. Religija istrajava, grčevito se drži, najgori zločinci se krste prolazeći ispred crkvi moleći Bogorodicu da im osigura, u njihovim zlodelim, bezbednost i uspeh. Epohu slave, reklamiraju, u književnosti, Petrarka, Bokačo, Manuel Krisoloras, koji jedva da su juče dospeli; u filozofiji i nauci, Kozimo Mediči, Marsilio Fičino, čak i Kehlin, Ramus, Leonardo da Vinči, Telezio, Kampanela, Kopernik, Galilej, Kepler, Žan Boden, Grocius i nezavisni ili skeptični Rable, Erazmo, Tomas Mor. Filozofija Renesanse označava prelazak sholastičke filozofije, utemeljene na autoritetu, na modernu filozofiju kartezijanskog nadahnuća, delo individualne misli, pa će biti potrebna Rasprava o metodi da bi konačno unela svetlost, preciznost u taj genijalni haos ideja i talentata. Konačno, kako zaboraviti da je u slikarstvu Renesansa kroz XV i XVI vek dostigla svoj vrhunac. Čemu ovde navoditi imena?...

Mucanja, zablude, sukobi, preživljavanje antike, krvava epopeja Bordžija... đubrište iz kog niču divne ruže: to je Renesansa.

Nije to više vreme fanatičnih propovednika koji su došli da grme protiv korumpiranosti stoleća. Makijaveli jednostavno kaže, bez okolišanja: „Da, mi ostali Italijani, mi smo duboko nereligiozni i razvratni“. Makijaveli to piše bez ustezanja,

bez stida, bez cinizma. Ako on malo dalje dodaje: „Mi smo nereligiozni zato što nam Crkva u liku svojih sveštenika pruža najnesrećniji primer“, to radi u vidu komentara, a ne radi opravdanja ili ublaženja.

Rađa se verska mržnja, širi se. Glasoviti kondotijere Bračo od Mantove toliko se gnušao vere da je jednoga dana, kada je čuo monahe kako pevaju psalme, ove popeo na kulu, vezao im oči i naložio im da pevaju hodajući: „Čuvaj nas, Gospode, opakih ljudi“. Doboš je bubnjao. Monasi su hodali jedan za drugim, pevajući: „Čuvaj nas...“ Napravili bi nekoliko koraka i jedva dovršili svoj napev kada bi se sunovratili u ambis. Kako je doboš prigušivao njihove krike, sledeći monah je napredovao isto tako pevajući: „Čuvaj nas...“ Tek što bi dovršio, stigao je do ruba ambisa i, verujući da hoda po čvrstom tlu, survao se u prazno. Kad su oni tako nestali u ponoru i miru božijem, Bračo je naredio da se poslednji zaustavi na samom rubu, u trenutku kad bi ga još jedan korak oslobodio ovoga sveta, te da mu se odvežu oči. Monah je, prestravljen, pobledeo. Bračo mu je pokazao leševe monaha što su se razbili o stene pa mu je, pošto mu je objasnio prizor, rekao: „Poklanjam ti život pod jednim uslovom: da ideš svuda i pričaš kako Bog ume da te čuva od Brača, svog neprijatelja, ili još bolje, ako hoćeš, stupi u naše redove“. Monah je postao kondotijere i ubrzo su zlodela koja su okrvavila njihove najstrašnije pobeде pripisivana tom monahu.

Potrebno nam je ovih nekoliko uvodnih razmatranja pre nego pristupimo samom životu Bordžija. Neki neupozoreni čitalac bi bio, zapravo, olako ozlojeđen moralom epohe koja je stvorila značajne pojedince uprkos njihovoj izopačenosti, kao i uzvišena umetnička dela.

Ljudski život nema vrednosti. Njegovo ukidanje se smatra sredstvom da se postigne ovaj ili onaj cilj a ne užasnim zločinom. Poznati su ljudi čiji je zanat ubijanje za novac. Oni su profesionalne ubice kao što su drugi dželatari, a uz manje rizika. „Ovde u Napulju,“ piše Pontanus, „ništa nije jeftinije od ljudskog života.“

Ubija se nožem ili otrovom.

Velikaši neće kompromitovati svoj život i svoju čast u nekoj pustolovnoj zasedi ili nekom neizvesnom susretu: pribeći će otrovu. Vladar Salerna, kada hoće da se oslobodi kardinala od Aragona, sipa mu čuveni „venenum atterminatum“ i, siguran u ishod, proriče: „Umrećeš za nekoliko dana, zato što je tvoj otac, kralj Ferante, hteo sve da nas satre“. Pismo koje je Katarina Rijario uputila papi trebalo je papu da staje života, da ga je ovaj pročitao. Alfonsu Velikom su lekari naložili da ne čita Tita-Livija kog mu je darivao Kozimo Mediči, zato što su listovi bili natopljeni veoma sitnim i smrtonosnim prahom. Pičininov sekretar je namazao otrovom nosiljku pape Pija II. Čitava Italija se strasno zauzela da otkrije tečni otrov koji je stajao života slikara Rosa Fjorentina.

Jednom reči, zločin je bdeo u svakom do vratku. Nekoliko bandita velikih razmera se dičilo svojim poslom: Bračo od Mantove, Tiberto Brandolino, hranili su strahovitom žestinom svoju reputaciju slavni zločinaca, kao i glasoviti Verner od Urslingena koji je prikrivao svoje namere pod ovim diskretnim geslom: „Neprijatelj Boga, milosrđa i ljubavi prema bližnjem“, ispisanim na njegovom amblemu.

Na kraju, kad je reč o surovosti, o užasu, imamo potrebe da se prisetimo tog Sigismunda Malateste, tiranina iz Riminija, okrivljenog za ubistva, silovanja, incesta, koji se nije skrivao i od kog sin Roberto umalo nije pretrpeo najsravnija nasilja da nije, s bodežom u ruci, odbranio svoje telo. Pjerluidi Farneze iz Parme, sin Paola III, silovao je biskupa od Farna. Spisak tih zlodela bi bio dugačak, duži onaj njihovih poroka, još duži onaj njihovih žrtvi. Pominjemo to samo zato da nam ne bi bila prebačena pristrasnost u odnosu na Bordžije. Jedni su branili uspomenu na njih, drugi su joj podlegli: ovi su se prestrašili, oni su preuveličali njihovu smelost. Mi ćemo se hvaliti samo nepristrasnošću, ona bi trebalo da je neumoljiva prema sećanju na njih.

Bila su tri sata - odnosno devet sati uveče, kako mi kažemo, a dvadesetjedan čas kako kažu Italijani - bila su tri sata, prvi dan meseca januara leta gospodnjeg 1495. Već dugo je Madona Vanoca iščekivala, hodajući nervozno po velikoj odaji bez tepiha, popločanoj velikim kvadratnim pločama. Po zidovima su visile bogate tapiserije iz Arasa razastrte radi razmetanja pred tim Francuzima koje je trebalo dočekati kao pobednike u Rimu, Rimu Bordžija.

„...Rim Bordžija!...“ mrmljala je kroz zube Madona Vanoca. Sišla je još jednom niz masivno stepenište što je vodilo do ulaza, odakle je osmatrala da li ko dolazi. Kao što je uradila već više puta te večeri, Vanoca se tužna vratila stepeništem misleći s besom na ulazak Francuza u Rim, koji je, za nju kao i za sve Rimljane, predstavljao katastrofu. Otišla je do relikvijara, sklopljenih ruku, potom je klekla pred slikom Bogorodice kraj koje je lampa gorela dan i noć. Nikada ta lampa nije gašena, a Vanoci se činilo da večeras podrhtava. Iz svoje guste kose je izvukla šnalu kojom se poslužila da podesi fitilj lampe, jer nije želela da večeras prste umaže uljem. Obično je lampu podešavala prstima, koje je brisala o kosu.

Potom je Madona Vanoca, umorna od čekanja, sela na visoku zagasitu stolicu sa svilenim jastucima boje starog zlata, bogato ukrašenu šarama, pa se, nalakćena na mermer velikog stola, prepustila razmišljanju.

„Ti zaalpski lupeži!“

Proširio se glas da su oni toga dana poharali kuće pa je Vanoca, zamišljena, zabrinuta, zadržavala pogled na kredencu, tom

velikom lepom komadu nameštaja rezbarenom s onoliko brige koliko zlatar može da unese u cizeliranje kakvog dragulja, tom velikom ormaru s policama krcatim umetničkim divotama, zlatnim peharima, zlatnim vazama, posudama od zlata i srebra, vazama od mermera i porfira skupocenih linija, drugim raskošima koje su mnogo volele otmene rimske dame.

A niko nije dolazio...

Najednom su ulicu ispunili topot konja, psovke, nervozne naredbe izdavane prigušenim glasom. Stara Rimljanka je uzdrhtala. Pripijajući desnom rukom uz vrat maramu od crne svile, nepoverljivo se povukla do vrha stepeništa...

„Ah, uplašio si me! Pomislila sam da stižu Francuzi...”

„Zmajevе mi krvi!... Da ih se dokopam... Zdravo, matrema.“ (1)

„Zdravo Čezare! A Frančesko?...“ upitala je Madona Vanoca odvođeći, za zglavak ruke, svog sina Čezarea u veliku dvoranu.

„Moj brat je još uvek s kurvama. Juče, dok su Francuzi ulazili, on se smejavao milujući lepu Đaninu ispod marame. Sve te glupe guske su gledale vojnike kako defiluju, a on se smejavao, smejavao se s njima, budaletina, umesto da pljuje na njih kako sam ja uradio.“

„Nek' je blažen Gospod Bog! Ti si to uradio? O, kako je to divno, krvi moja!“

Vanoca mu je, stojeći pred njim, polako skinula masku da bi ga posmatrala.

„Dovraga, naravno da sam to uradio!“ rekao je. „Grizao sam jezik da ne bih dovikivao poganštine u lice tih prostaka plešući pred njima tu morešku igru kako se činilo pred Mađarima na dan jubileja.“

Vitak i krivonog, širokih ramena, Čezare je stajao na nogama finih, nervoznih članaka, izazovno. S preteći ispruženom rukom, zacerekao se, okrutno:

„Nek' dođu da taknu jednog Bordžiju!“

Njegov zlokobni smeh što je otkrivao lepe, kao emajlirane zube, prekrila je majka ustima kao što bi to učinila ljubavnica i poljubila ga. Taj smeh je bio odjek njenog neraspoloženja, koje je pila sa sinovljevih usana.

* * *

„Dobar dan, ljubavnici. Oprostite ako vas uznemiravam. Ali zaklinjem vas ožiljcima, patnjama, radostima, ne smatrajte me zavidnim i otrovnim Marforijem.“

Čezare se nije okrenuo. Prepoznao je glas svoga brata Frančeska, vojvode od Gandije.

„Amin! Možeš reći da ste obojica moje ljubavi i izdeklamovati Pater noster Svetog Đulijana,“ rekla je Madona Vanoca dok je grlila radosno svog starijeg sina. „Reci mi, je li istina da je jedan od tvojih ljudi ubijen kada je pokušao da odbrani svoju ženu i riznicu od Francuza?“

„Bogami jeste,“ rekao je Frančesko. „Ali đavolice se podsmevala francuskim vojnicima, pa su ovi ušli kod nje. Kuća je bila puna kao jaje, muž je banuo u trenutku kad je jedan od njih pokazivao njegovoj ženi poveću jegulju, mada ne tako čudovišnu kao ona koja je ostala na suvom u Kornetu, pa je budućih rogonja isukao nož...“

„Da su svi Rimljani postupili kao on... Da su naročito njihove vođe...“

„Čezare!“ zavapila je Madona Vanoca.

Frančesko je ošinuo brata pogledom, ali se suzdržao, pa je produžio oglušujući se o upadicu:

„Onda je ubio dvojicu... Ali su ga Francuzi savladali i obesili o dovratak.“

„Bestidnici! Izdajice! Svinje!“ promrsio je Čezare.

* * *

„Da, da, i ubojice, i gori od ubojica i šta god hoćete,“ rekao je jedan glas melanholično, „ali je izvesno da je čitav Rim noćas zadivio njihov ulazak.“

Svi su poustajali, s uvažavanjem.

„Hiljade i hiljade vojnika,“ produžio je Aleksandar VI koji je upravo prispeo, „i konja, i baklji, svetla su obasjavala tu svetinu naoružanu poput trojanskih Hektora, Rolana ili Bova od Antona.“

„Takođe su bili besumnje divni i usklici kojima su Francuzi dočekivani!“ dobacio je Čezare srdito.

Aleksandar se okrenuo, strogog pogleda. Čezare je ućutao. Papa je onda, pogledujući naizmenično Frančeska i Vanocu, upitao:

„Tra-la-la-la... Jesmo li mogli bolje da postupimo? Zar ne bi bilo suludo pružati otpor kada su najvažnija mesta u Papstvu u njihovim rukama, kad njihove trupe pobedonosno krstare poljima sve do Monte-Marka i kad su i sami Orfini ustupili svoje zemlje Šarlu VIII kom nek' đavo dâ klistir od sumporne kiseline.“

„Otpor...“

„Et coetera. Ha, ha, ha! Kako, Čezare, govoriti o otporu? Kakve si rezultate postigao sa poglavarima i konzulima Francuske i Španije? Kakve sam i ja sam rezultate postigao sa poglavarima nemačkog, flamanskog i burginjanskog naroda, i sa podanicima austrijske kuće čiji je broj međutim popriličan? Znaš kakve su neodređene odgovore oni dali, izdajnici. Otpor? Kakav smo lepi visibilium bili pružili kardinalu Gurgenzu koji ga je nagradio udarcima nogom.“

„Da sam ja bio Aleksandar VI, papa i poglavar kuće Bordžija, ne bih se poklonio do zemlje kralju kom je najbolji ceremonijal-majstor dolazio da prenese, sa osobitim uvažavanjem, pozdrave Njegove Svetosti, čitavog zbora kardinala i rimskog naroda.“

„Čezare!“ progundala je nežno Vanoca, koja se divila svom sinu zbog njegove hrabrosti i odvažnosti.

„A šta će reći,“ nastavio je Čezare razdraženim glasom, „šta će reći princ od Anhalta, ambasador cara Maksimilijana, napuljski kralj i monsinjor Lopez? Zaboravljate li dakle da ste od princa od Anhalta tražili da moli za pomoć kod cara?“

„Zabranjujem ti da tako govoriš,“ rekao je Frančesko.

„S kojim pravom?“

„Gube mi! Ja sam tvoj stariji brat i ja ne...“

„Gospod Bog prigovara Gospodu Bogu! Ja ne primam lekcije ni od koga!“

„Frančesko, pusti ga,“ rekao je blago Aleksandar. „A ti mi reci, Čezare, nisam li ja predvideo sve što se desilo? Ako sam

ostao u Rimu i ako sam morao da dopustim da Bordžije budu ponižene preko mene, zar nisi ti tome razlog - o, Čezare - ti koji si me sprečio u bekstvu, koji si me prisilio da primim u svojim dvorima pobednika? Kralj Šarl je gospodar Rima, u Rimu, dok je pravi gospodar prisiljen da se zatoči u Vatikanu, a tu, dok su mi ostali verni samo kardinali Karafa i Orfino koji su, jedini, odbili da idu da se poklone kralju, ostali, čitav Zbor kardinala, hitaju da se usrdno i prepredeno pokone neprijatelju. Pa ko je dakle, Čezare, autor čitavog spektakla? Kome treba da podnesem račun za svoj poljuljani ugled, ako ne onom ko me je prisilio da ostanem ovde protiv svoje volje i ko se usudio da priča o kukavičluku zato što sam razmatrao najnudriju odluku: onu da se izolujem za vreme dok bude trajalo moje zastupanje kod Šarla VIII?“

Čezare je ustao, uzeo svoju masku i spremio se da izađe. Kada je prolazio ispred Frančeska, prekrstio je ruke na grudima:

„Možemo li čuti šta o svemu ovome misli milostivi gospodin moj brat?“

Frančesko se spremao da odgovori kada se, na Aleksandrov znak, okrenuo leđima i, s rukom na bodežu, udaljio prema dnu dvorane.

Čezare nije mrdnuo. Ispratio je brata pogledom punim prezira i mržnje.

Ta Čezareova mržnja prema Frančesku plašila je papu koji je, znajući Čezarea, osećao određenu opasnost po Frančeska, svog omiljenog sina i stegonošu.

„Govori, Čezare!“ rekao je na kraju Aleksandar. „Trebalo li da čujemo i nešto gore?“

„Francuski kralj je posredstvom ambasadora, maršala Đija, tražio da mu predamo ključeve grada.“

„Šta još?“

„Hteo je takođe da zaposedne dvorac San-Andelo, gde smo se povukli s vernim kardinalima.“

„Verujem da ništa od toga niste ispunili?“ upala je Vanoca, ljutito. „Odgovori.“

Čezare je stajao poput venecijanskog štampara kom se prebacuje zbog kakve štamparske greške.

„Niste valjda to uradili? Odgovori!“ viknula je Mona Vanoca.

Čezare je i dalje stajao spuštene glave, postišen kao miš koji je upao u ulje. Rekao je oponašajući špansku ugladenost na napolitanski način:

„Svako dobro Vašim gospodstvima! Kako smo oklevali, kralj je povukao artiljeriju iz zamka San-Marko i uperio je na dvorac...“

„Pa dobro!“ rekao je papa glasom istovremeno ozbiljnim i ravnodušnim, prebacujući iz ruke u ruku prsten grešnika koji je skinuo s prsta. „Preko kardinala od Kantuarije i od Monrealea, koji su došli da nam se pridruže u dvorcu San-Andelo, kao verni prijatelji, doznao sam da izazivamo francuskog kralja da me otera s papske stolice zato što na čelu hrišćanstva dajemo nesrećan primer neverstva, tiranije i poroka.“

„Mog mi tela!“ rekla je Madona Vanoca. „Htelo bi se da budemo poput piljara, bludnica ili lažnih svetaca, ili još, možda, poput svete Nafise, one koja je davala svoje telo iz milosrđa. Kad bismo slušali svet, ubrzo bismo se sveli na opsenare sa Kampo de Fjorea...“

„Šarl VIII je,“ produžio je papa, „tražio predaju Napuljske kraljevine i utvrđenja Čivitavekija, Teračina, Spoleta, sve dok u potpunosti ne osvoji kraljevstvo, radi svoje bezbednosti i bezbednosti svoje vojske. Treba takođe da zaboravim sve uvrede koje sam mogao da pretrpim i da razrešim izdajničke kardinale i barone zakletve koju su mi dali. Nisam završio. Treba da predam i Bajazitovog brata kog držimo kao taoca, sultana Đemu, na milost francuskom kralju.“

„Sram nas bilo i gde čuli i gde ne čuli!...“ uzviknuo je Čezare, van sebe od besa.

Učvrstio je masku na licu i, besan, izašao ne slušajući papine prekore, ni bratove upadice, ni preklinjanja svoje majke Vanoce.

„Pusti ga neka ide, dosta je čuo za večeras. Sutra će saznati da francuski kralj zahteva da ga kardinal valentinski, Čezare Bordžija, prati kao papski izaslanik, što će reći da ga odvodi sa sobom kao taoca.“

„Ne!“ vrisnula je Vanoca. „To nije istina, to ne može biti, ne, ne, ne!“

I s krikom ranjene zveri bacila se na pločnik, preklinjući Bogorodicu uz kletve i vapaje.

Kada se podigla, uzvikujući sramne reči protiv Francuza, jedna senka je minula kraj vrata odaje. Vanoca je pojurila, da bi čula samo korake što silaze niz stepenište i gube se u noći.

Nastala je kratka pometnja.

Kako niko ništa nije zapazio, ubedili su Madonu Vanocu da se prevarila i posavetovali je da ode da se odmori.

Potom se Frančesko, vojvoda od Gandije, oprostio od majke i oca pape.

* * *

„Strahujem da jednoga dana te rasprave zlo ne završe...“ rekao je Aleksandar. „Bordžije su već dosta krvi prolile, ne bi valjalo da proliju i vlastitu.“

„To bi bilo tvojom greškom,“ rekla je Vanoca. „One večeri, kada su se kardinali Orsini i Karafa redom divili Frančesku i tvom portretu, koji mu liči, ti nisi zapazio Čezareov pogled pun mržnje...“

Vanoca je govorila istinu. Jedne večeri kada su kardinali Karafa i Orsini, odani Aleksandru, bili tu, pričajući s vojvodom od Kalabre koji je sa svojim trupama došao pod zidine Rima da brani Svetu Stolicu od Šarla VIII, vojvoda je zastao pred Aleksandrovim portretom i upitao da to nije portret vojvode od Gandija. Papa je s ponosom uzdrhtao. On se više dičio svojom lepotom - danas omlitavelom, podbulom, ali ipak i dalje vrlo upadljivom - nego svim svojim političkim uspesima.

Dok je još bio samo kardinal Bordžija, svuda se bio proćuo po lepoti.

Evo kako je istoričar Gaspar od Verone oslikao njegov portret: „On je lep. Lice mu je prijatno i vedro, izražava se otmeno i s lakoćom. Dovoljno mu je samo da pogleda lepu ženu pa da u njoj zapali čudesnu ljubav i privuče je sebi snažnije nego što magnet privlači gvožđe.“

Porcije hvali, uz to, finoću njegovih manira i njegove sklonosti: „On je neprijatelj svakog kom nedostaje lepo vaspitanje, i td.“

Konačno i slavni Jason Minijus iz Milana veliča kod njega „elegantno držanje, bistro čelo, vladarske obrve, figuru koja odaje utisak i velikodušnosti i uzvišenosti, skladnu i junačku srazmeru svih udova.“

Ko ga je odviše uvažavao kao kralja, postao mu je odan dvo-rjanin. Jednako stoji da je kardinal Bordžija bio, u mladosti, raskošne lepote i otmenosti. Vojvoda od Gandije, Frančesko Bordžija, blistavo je podsećao na tu mladost, a Aleksandar ga je voleo upravo zbog te sličnosti.

„Čezare zna,“ rekla je Vanoca, „da nećemo laskati njegovoj otmenosti, da će, kad god se bude našao pred Frančeskom, biti izbrisan. Misliš li da je srećan zbog naklonosti koju bez ustezanja pokazuješ prema njegovom bratu? Ja, njegova majka, sve to vidim. Grešim li kad mu kažem: ‘Ti nisi lep kao on, nisi rođen za prenemaganja, za ispraznosti; sa kožom oprljenom suncem, s očima tamnim kao noć, ti si rođen za velike podvige. Pusti Frančeska njegovoj svešteničkoj lepoti, a ti se s ponosom drži svoje vojničke lepote.’“

„A šta ti on odgovori?“ upitao je zamišljeno Aleksandar. Vanoca se ugrizla za usnu, oklevajući da odgovori, pa je nemarno rekla:

„On se pita zašto hoćemo od njega da načinimo sveštenika a od Frančeska ratnika.“

„Nije li Frančesko stariji? Ah, Čezare, Čezare!“

Vanoca se odvažila, drhteći, da ponovi kletvu koja je jedne lude večeri Čezareu pobegla iz usta:

„Ako se Sudbina zainati da od mene načini sveštenika, što ja ne želim, odvaliću Sudbini šamar o kom će pričati Istorija Bordžija.“

„Šta je hteo da kaže?“ upitao je papa.

„Još ne znam,“ prošaptala je Vanoca.

„Bolje da nikad i ne saznamo,“ rekao je Aleksandar, poljubivši s neobičnim žarom prsten grešnika koji je bio vratio na svoj mali prst.

GLAVA DRUGA

Čezare je krenuo da ispriča majci poslednje novosti. Nadoao se da će nju ozlojediti Aleksandrova pasivnost pa je sebi obećao da će joj ispričati sve pojedinosti s kraljevog prijema u Dvorani papagaja, gde je Šarl VIII zatražio od pape da biskupu od San-Maloea da kardinalsku kapu, što je papa uslužno učinio, tražeći plašt od samog valentinskog kardinala a kapu od kantuarijskog kardinala.

Nameravao je redom da joj prepričava tu kraljevu kavalkadu u pratnji pape i svih kardinala do crkve Svetog Pavla gde je ovaj, ponovo, zatražio i dobio još jednu kardinalsku kapu za svog rođaka, biskupa od Mana. Ali čim je Vanoca prepoznala Čezareov korak i glas pojurila je ka stepeništu i tu, poput furije, zauralala užasne psovke na račun „te proklete francuske rase“. Kroz njene kletve i jadikovke, Čezare je shvatio da su francuski vojnici opljačkali majčinu kuću, pokrali nakit, isprevertali nameštaj, a da je Vanoca bila „izložena“, prema vlastitim rečima, „grubom zlostavljanju jednog bestidnog vojnika kom njena starost nimalo nije zasmetala“.

Čezareov bes je imao čime da se hrani. Još od ulaza je pohara bila očita. Na zidovima, dragocene tapiserije su bile razderane i kukavno oskrnavljene, slike što su ukrašavale zidove bile su isečene udarcima sekira ili izgrebane, relikvijari su ležali po podu prosuti, izgaženi, veliki kreveti su bili polomljeni, posteljina umazana uljem nasutim iz krčaga, veliki ormar u kom je bilo smešteno svo kućno rublje bio je razvaljen udarcima toljage i rublje pokradeno. Od police sa tako fino izrađenim skulpturama ostali su na podu samo bezoblični otpaci, umazani smolom. Od nakita, posuđa, nije ništa ostalo. Kipovi, velike

mermerne i porfirne vaze bile su razbijene u param-parčad. Na pločnicima, u svim odajama, ležali su ostaci, razbijene stolice, slomljeni stolovi.

Vanoca je urlala kao luda. Čezare je nastojao da je uteši; nije ga slušala, gestikulirala je kao furija, ali je, na kraju, iscrpljena od vike, soptala psovke, kletve, raščupane kose, očiju modrih od suza.

Na trgu Pico di Merlo nalazila se jedna grupa francuskih vojnika određena da čuva đenovljanske i firentinske bankare koji su tu bili smešteni. Čezare ih je spazio u prolazu kako igraju piljaka. Prepustio je majku njenim jadikovkama i okupio svoje ljude. Trebalo je da se blokira oružje vojnika ili da se oni od njega udalje, pa da se, na znak koji će dati on, Čezare, svi pobiju. Ubrzo su, zaista, vojnici pripiti i zaokupljeni igrom bili okruženi ljudima dobroćudnog izgleda. Najednom je Čezare Bordžija ubo nožem stražara, oteo mu koplje i zario ga u ležće telo ranjenika. Oružje ga je probilo i prikovalo za zemlju. Za tili čas, čitava postaja je bila pobijena.

Kako su u četvrti Ponte živeli sami trgovci, bankari, papški činovnici i ugledne kurtizane, Čezare je okupio svoje ljude i oni su se, trkom, domogli Tore di Nona. Nije još bio osvetio svoju majku, jasno, ali ga je već i ova odmazda zadovoljila. On je u toj meri mrzeo Francuze da bi ih sve otrovao da je mogao; nije se ustezao da ispolji svoja osećanja, čak se time šepurio. Sav je cepteo od potajne radosti; ne toliko od zadovoljstva zbog počinjenog masakra koliko zbog nade u skorbu osvetu koju će Šarl VIII dobro upamtiti.

* * *

„Kako je Đemu valentinski vojvoda već bio obradio,“ pisao je jedan istoričar toga doba, „papa ga je predao u ruke kralja, kom je on nadalje bio poveren uz uslov javnog čina, pri čemu je taj vlastelin poljubio Šarlovu ruku i rame, kako dolikuje veličini njegovog roda, pa se s odobravanjem punim blagosti okrenuo put pape i valentinskog kardinala koji su bili prisutni

i zahvalio im na gostoprimstvu u njihovom domu, zamolvši ih da ga preporuče njegovom novom zaštitniku i gospodaru, uveravajući ih, uz to, da nikada neće požaliti što su ga otpustili, niti što ga je kralj primio u svoje društvo.“

Kao što vidimo, bilo je dirljivo. Ta opraštanja, ti izrazi zahvalnosti dirnuli bi u srce i kakvog razbojnika: Čezare je ostao tvrda srca. Kralj je odvodio dakle sultana Đemu kao dragocenog taoca, koristan plen, pa nije skrivao svoju radost; ali ako se on smešio, smešio se takođe i vojvoda valentinski, ali zlokočnim smehom, on koji je „bio umešao u šećerni napitak koji je gospodar Đema imao običaj da pije, izvestan beli prah koji je savršeno dobro ličio na šećer i koji je bio vrlo prikladan za trovanje napitaka tako da ne može da se primeti ni po kakvom lošem ukusu ili po promeni boje.“

Dok se nesrećni sultan radosno udaljavao put Napulja, u očekivanju da se domogne sanjanog Istoka, otrov ga je potmulo izjedao i tek što je stigao u dvorac Kapuan, u Napulju, smrt ga je porazila. Možda je još uvek žalio za dirljivom pažnjom kojom ga je obasipao valentinski vojvoda.

Ni papa, ni Čezare više se nisu zanimali za sultana Đemu koji je, prema istom istoričaru, „bio dat njegovom veličanstvu kralju Šarlu VIII bez uslova, ali u takvom stanju da nije bilo neophodno tražiti njegov povratak kao što ćemo ubrzo pokazati...“

Činilo se da su oni tražili samo jednu stvar, a to je da se Šarl VIII, sa svojom vojskom, što pre udalji. Vojvoda valentinski je međutim znao da je zadržan kraj kralja kao taoc. Svi su strahovali od neke nepromišljene reakcije žestokog kardinala ali ovaj, naprotiv, nikada nije bio tako smeran, čak veseo. Kardinali iz Svetog Petra u Lancima, Savelo, Kolona i Gurgenze, kraljevi prijatelji, nisu skrivali svoje iznenađenje shvativši da tokom puta smrt nije tajanstveno uzela svoj danak među njima. On je bio pod budnim nadzorom.

Kada je kralj napuštao Rim, papa mu je darivao šest konja retke lepote i blagosiljao ga.

Prve noći, francuska vojska je konačila u Marinu, pa se Čezare tu uverio pod kolikim je nadzorom: čitave noći je vrebao okolinu „konačišta“ koje mu je pripremljeno, ali su odasvud

bdeli nad njim. Ostvarenje svog plana je morao da odloži za neku drugu priliku. Zora ga je zatekla kako besno šetka poput zatočene zveri.

Sutradan je kralj noćio u Viletri. Šarl VIII je tokom toga dana ocenio da je vojvoda valentinski vrstan saputnik, istovremeno učen i vedre naravi. Razdvojili su se tek kada je pala noć, pošto je kralja stigao umor. Kardinal valentinski ga je otpratio do odaja koje su mu pripremili, pozdravio se s njim i povukao se.

Kada je pala teška, hladna noć, jedan konjušar se, pod okriljem noći, iskrao iz grupe vojnika i neopažen napustio grad. Prevalio je pešice čitavu milju puta, stalno strahujući da njegovu bekstvo nije otkriveno i da u potragu za njim nisu poslati konjanici. Prolazio je pored zaprežnih kola, srećno ih prestizao. Kada se udaljio na milju od grada, zviznuo je u noć. Nije bilo odziva. Sačekao je, zatim, s uhom na zemlji, oslušnuo. Nije bilo odgovora. Ponovio je zov i najednom uzdrhtao: učinilo mu se da čuje, u daljini, isti znak. Ponovio je isti zvižduk: ovoga puta nije bilo sumnje, usledio je odgovor. Odlučno se zaputio u tom pravcu i ubrzo je naišao na slugu sa dva konja.

U tren oka je on uzjahao jednog, sluga skočio na drugog konja. Ubrzo su oni, dovoljno udaljeni od Viletrija da bi strahovali kako bi neko mogao čuti konjski galop, oboli svoje konje. U Rim su stigli pre svanuća, a monsinjor Flores, predsedavajući Rote*(Vrhovni crkveni sud u Rimu), bio je veoma iznenađen kada je prepoznao ko se skrivao pod odećom konjušara.

Sutradan se u Rimu pričalo samo o tome kako su Bordžije izigrale kralja: Đema mrtav, a kardinal valentinski, taoc, utekao! Ova dva poduhvata su povratila zlokobni ugled Bordžija. Ali Čezare se time uopšte nije zadovoljio. Otpustio je i najurio iz Rima sve Francuze koje su bilo kakve funkcije mogle zadržati u blizini pape. Kad su se ovi, sakupivši nešto novca, udaljili iz Rima, sukobili su se sa spodobama valentinskog vojvode koje su ih napale i pobile radi pljačke. Neki od njih su, u značajnom broju, zahtevali da se oproste od pape. Dok su klečali u samom Vatikanu, vojvodine plaćene ubice su se obrušile na njih i pokušale da ih udave. Mnogi su uspeli da

umaknu i da se zabarikadiraju u jednoj kući u kojoj su mogli da čekaju pomoć.

Papa je poslao biskupa od Nepe i Sutre, svog sekretara, da prenese kralju njegova izvinjenja zbog bekstva kardinala valentinskog, za koje on, kako kaže, nije znao. Rimski narod je monsinjora Porcanija, doajena Rote, delegirao da u pratnji dva plemića umoli kralja da se ne rasrdi zbog tog bekstva kog se Rim gnušao. Ali Bordžije su se, za to vreme, rugale Šarlu VIII i kažnjavale njegove prijatelje. Kardinal Riario koji, u jednom odmerenom govoru, nije ispoljio ogorčenje protiv papinih neprijatelja, što će reći Francuza, bio je upropašćen i orobljen. Ali ono što je osobito oradovalo Bordžije i njihove prijatelje bila je podvala koju je Čezare priredio francuskim vojnicima.

Kada je valentinski vojvoda pošao sa kraljem, sa sobom je poneo devetnaest zaprežnih kola, natovarenih retkim nameštajem, vrednim predmetima, oružjem, i td. Tokom prve etape, vojvodini kočijaši su raspakivali samo dvoje kola: a ta su sadržala same divote, posuđe od zlata i srebra, „raskošan i veličanstven srebrni ormarić za njegove lične potrebe“, i td... Francuski vojnici su iz toga zaključili da su i ostala kola, „jednako ukrašena najraskošnijim prekrivačima“, bila takođe natovarena dragocenostima, što ih je uverilo „da se neko ko kreće na put s takvim tovarom neće lako odlučiti na bekstvo.“

Niko nije zapazio da je dvoje kola što je tako tovareno i istovarivano spretno ostavljano na kraju kolone, kako bi se lako mogla, kad su van pogleda, okrenuti i vratiti u Rim bez uzne miravanja. Što je i učinjeno. Dakle, čim je otkriveno bekstvo valentinskog vojvode, vojnici su se bacili, srditi i uvređeni, na pljačku kola. Kada su „prekrivači“ smaknuti, otkriveno je da su kola natovarena samim kamenjem i panjevima. Prebrojavši kola, kako bi pronašli dragocenosti kojima su se divili, vojnici su ustanovili da je dvoje kola nedostajalo: tada su shvatili da su bili izigrani i da je dvoje kola sa dragocenostima možda već bilo u Rimu.

Kad je ta priča stigla do Rima, čitav grad se danima smejao, što je znatno uvećalo popularnost Bordžija.

* * *

Da smo Makijavelija upitali da oceni pokušaj ubistva Đanija Sforce, on ne bi propustio da uzvikne da se Sforcino umorstvo nametalo. A mi bismo rekli da je politički, a „u skladu s običajima toga doba“, ubistvo Đanija Sforce bilo neophodno ubistvo.

Potrebno je, da bi se procenio ovaj politički čin, jer je njegovo izvršenje bilo samo jedan od onih političkih postupaka na koje su bili svikli svi italijanski vladari; potrebno je, da bi se nepristrasno procenili dopušteni načini ponašanja ili prese-dani, znati kakvu su situaciju Bordžije sebi izgradile u Itali-ji, pa bi se nadalje složili da se zbog njihove bezbednosti kao i zbog zadovoljenja njihovih apetita, uklanjanje Đanija Sforce nametalo.

Ubistvo Đanija Sforce je dakle naložio Aleksandar VI. Nemojmo se čuditi što vidimo jenog papu, uvaženog poglavara Crkve, da hladno naređuje takvo ubistvo. Aleksandar je bio navikao na slične postupke a pokazalo se da se u Italiji, kao u Turskoj, kao u Francuskoj, znalo da se papa bio srodio s tim pogubljenjima, ako je za verovati tom vrlo jednostavnom i zapanjujućem pismu koje je Bajazit uručio Aleksandru VI pre-ko svog izaslanika, u kom je sultan tražio bez okolišenja od „njegove preuzvišene i uvažene Svetosti“ da otpremi njego-vog brata Đemu „na onaj svet u kom će biti srećniji“. Rastuma-čićemo pismo s druge strane: Aleksandar je u njemu vrlo izri-čito zamoljen da ubije Đemu a kao dokaz da pošalje telo žrtve. Sudimo prema tome o ljupkoj jednostavnosti običaja čiji je vešt branilac bio Makijaveli.

Ubistvo Đanija Sforce je dakle bio naredio Aleksandar, koji je u njemu video opasnog političkog protivnika, a koji je uz to bio i zet pohotnog pape, čija je sramna dela znao.

Aleksandar je izabrao Čezarea za pogubljenje Sforce. Ali kako Sforca, upućen u sredstva kojima se papa služio, nije na-meravao olako da se pomiri s ulogom krotke žrtve, Čezare je pospešio svoje napore.

Jedne večeri dok su Lukrecija i Đani Sforca prijateljski raz-govarali o političkim incidentima koji su izbijali svakog dana

u Rimu, o neprijateljstvima koja su potresala čitavu Italiju i te-škoćama koje su otud nastajale po njega u Vatikanu, iznenada je Sforcin poverljivi sluga, koji mu je bio odan i dušom i te-lom, upao u sobu i jedva dospao da izusti nekoliko reči kad je Sforca skočio do svog noža i mača, spreman na krajnji otpor, sa žarom u očima i mržnjom na usnama. Ali Lukrecija ga je obgrli-la, molećiva, umiljata i odlučna, te ga je ubedila da beži.

Sforca je izašao iz sobe pošto je rekao nekoliko reči slugi, a čim je izašao niz dugo predvorje su se začuli Čezareovi ko-raci.

Ušao je Čezare i jednim pogledom procenio scenu. Nemir Lukrecije, inače vrsne glumice, bio je rečit: kovala se neka za-vera. S okrutnom odlučnošću, ubrzao je postupak, ciničan, re-šen.

„Gde je Đanino?“

„Danino?“ upitala je naprosto Lukrecija, glumeći iznenađe-nost da bi imala vremena da odmeri odgovore i učvrsti glas.

„Odgovaraj odmah na moja pitanja. Bez podvala! Ako vi-dim da oklevaš ili preišljaš, prostrću te tu kao rasparenu ku-čku.“

Čezareov bodež je bliže objašnjavao pretnju. Jednom ner-voznom rukom je uvrnuo Lukrecijin zglavak, a usta su mu se zgrčila u krik: „Gde se krije Đani? Brzo!“

„Đani? Zar on ima potrebe da se krije?“

„Droljo! Pitam, gde se krije?“

„Jao! To boli, pobogu!“

Čezare je oborio na krevet. Nervoznim bedrima je stegao kao u mengele lepo Lukrecijino telo. Levom rukom joj je sa grudi strgao maramu, ogolivši grlo mlade žene. Desna ruka mu se stegla u žestok stisak oko bledog vrata. Lukrecija se, ne-pokretna, nudila kao divan plen, zločinu ili pohoti. I jedno i drugo se javilo u glavi i očima Čezareovim. Bleda, raspletene kose, budila je demonsku žudnju u mladom čoveku. Osluški-vao je podrhtavanje te puti uz svoju put; pogled mu se zamu-tio, udisao je mirise kojima je žestoko odisala ta žena i, s usti-ma nadnetim nad usta Lukrecije koja više nije mogla ni krik da ispusti, rekao joj je, vrelog daha, usta na usta:

„Ah, mrcino lepa...“

Dok je Čezare popuštao toj neočekivanoj vrtoglavici, nalet iznenadne pomame je uzbunio ljude šćućurene na trgu, u ulici i na uglovima raskršća, tamo dole. Bez da su i posumnjali, bez da su ga spazili gde dolazi, dok su skriveni uhodili okolinu Lukrecijine kuće, jedan konjanik je banuo među njih, pritegnutih uzda, vitlajući mačem u ruci, probijajući se kroz njih, dok su oni stajali ukočeni, nemi od zaprepašćenja, gluvi za glas Mikeleta, izvršioca najgorih Čezareovih dela, koji se drao grlenim glasom, udarajući srdito šakom po svom bedru:

„Na konje! U ime Boga! Na konje! Na konje!“

Čitava četa se sjurila put susedne kuće u čijem vrtu su im bili vezani konji. Povijeni u sedlu da ne bi udarili u nadvratak, na konju već u vrtu da bi bili brži u trku, oni su ubrzo počeli da izlaze, jedan za drugim, uz guranje konja, rzanje, ritanje i psovke.

Putem obasjanim mesečinom, pod drvećem čije je senke prestravio vetar, projurila je četa.

Jedno zvonko, strahovito Mikeletovo „Prokletstvo!“, odjeknulo je kroz noćnu tišinu, konjski galop se gubio na zavoju puta, a nastavljao se odjek, okrutan, zlokoban, poput muklog krika grabljive zveri. Na drumu je otpočela potera: Mikeleto je spazio konja Đanija Sforce.

Čezare nije čuo Mikeletov krik. Upitao je, sada smireniji, svoju sestru Lukreciju:

„Znači, ukrala si nam ga?“

„Kažem ti da nisam. Mirno je otišao u Pezaro, a do ovog doba je možda i stigao.“

„Pretražiću kuću i ako ga nađem, prelepa moja sestro, biću strašno zahtevan, upozoravam te,“ rekao je uz dvosmislen osmeh koji je Lukrecija dobro poznavala. „Zakuni mi se da je otišao, da više nije ovde.“

„Kunem ti se, Čezare!“

„Oh! Bože! Mrcina ga je pustila da ode! Upozorio sam ih da će nam umaći ako mu ostavimo previše vremena. Naduvenci! Mislili su da neće posumnjati. Budale! Kao da ljudi ne znaju Bordžije. Naročito on. On koji sve zna, koji poznaje naše najskrovitije grehe. Ali ti čak nisi ni pomislila, bezumnice, da on zna sva ubistva koja je papa naložio i kako smo ih izvršili,

da je upućen u sve naše tajne, da smo imali u njega isto poverenje kao da je Bordžija?“

„Je li ga izneverio?“

„Danas možda još nije, ali sutra? Kad pomislim da mu je papa poverio Đuliju, svoju ljubavnicu, te da je, od njega kao i od nje, on doznao naše najskrovitije tajne. Da se čovek zapita da nije prispeo za crve, taj blesavi i omilitaveli papa. Poveriti svome zetu da mu čuva ljubavnicu, a tebi, svojoj ćerki, brigu da ga uputi u ljubav! Jer to svi pričaju, znaš to dobro, da ste ti i tvoj muž pripremali starcu seksualne odnose: Đanija su nazivali upravnikom Santa Marije a tebe papinom svodnicom. Santa Mariju je svetina proglasila za bordel!... A znaš li kako narod zove Đuliju? ‘Verenica Isusa Hrista’. Čitaj satire, bićeš upućena.“

„Ti si, Čezare, taj koji je hteo da Đulija Farneze bude moja počasna pratilja. Čitav Rim priča isto tako i to da si ti želeo da ona bude kraj mene da se ne bi ogovarale posete koje si mi činio i da bi odvratio od svoje incestuozne ljubavi sumnjičavost naroda. Ti si rekao da je svetina u palati Santa Marija in Portiči videla bordel. Da Bog dâ da ne vidi ništa gore. Ljudi ne mogu da odole svojim strastima, kažeš, a kako bismo onda mogle da im odolimo mi žene? I narod nas opravdava.“

„Narod samo pretpostavlja, dok oni koji su videli, oni koji znaju, oni koji su poput Đanija Sforce i tebe grejali postelju u koju je vatikanski starac dolazio da raspaljuje svoju senilnu strast, oni bi mogli da pričaju. Eto šta se ne sme! Eto zašto sam večeras došao u posetu tvome mužu. Eto zašto će, na moj zvižduk, moji skriveni ljudi skočiti sa svih strana, uzjahati konje i pojuriti put Pezara. Kakva ćeš lepa udovica biti, Lukrecija! Poći ću sa svojim ljudima, biću oduševljen da ti sutra javim, lično, lepu vest: Lukrecija je slobodna!“

Čezare je obgrlio Lukreciju, ali ga je ona, umorna i nepoverljiva, blago odgurnula“

„Neko bi mogao da nas vidi, Čezare.“

S ulice je dopirala graja. Čezare, gonjen neodoljivom žudnjom, nije na nju obraćao pažnju, a kako je Lukrecija zadrhtala od njegovog zagrljaja, uzoholio se zbog zanosa koji je verovao da izaziva. Veće zadovoljstvo mu je zadavala krivica koju je snosio zbog kvarenja svoje lepe sestre nego vlastita pohota.

Pod prozorima incestuoznog para okupila se masa. Sred nje je stajao maskirani konjanik i govorio“. „Svi vi, gospodo i dobri ljudi, odani Sforcama, motrite na izlaze iz palate Santa Marija in Portiči. U samim odajama Đanija Sforce, kog su večeras pokušali da ubiju, Čezare Bordžija zlostavlja svoju sestru, povremenu naložnicu pape Aleksandra VI, njenog oca. Ko sumnja, lako će proveriti ovo što tvrdim. Popnite se stepenicama, uđite u odaje Sforce i videćete svinju Svete Stolice kako se naslađuje beščasnim milovanjima. Popnite se, pogledajte, urežite u dubine svoga srca ono što vaše oči budu videle, pa ako sutra Bordžije budu htele da okaljaju sećanje na Sforce, recite im da ne lažu, da bruka i sramota njihovih poroka nije od Sforci potekla i da nikada ni neće. Neka žive Sforce!“

Svetina je odobravala bez aplaudiranja, razmakla je svoje redove da bi se konjanik udaljio.

Svetina se komešala u noći, pričalo se o Bordžijama, skandalima koje su oni izazivali, pravile su se masne šale. Redom su se blatile Đulija Farneze i njena majka, papa, Vanoca, Čezare Bordžija i sirota Lukrecija. Uz svetlost baklji koje je nekolicina donela, svetina je ušla na trem i po krečom izbeljenim zidovima stala da crta skaradne scene, ispisuje nepristojne uvrede. Neko je, podignut na ramena jednog fakina, prikrucao na pročelje trema, na samom pragu kuće i tako da prolaznici mogu da vide, golemi drveni falus. Svetina je aplaudirala. Pozdravljen je simbol koji su antički svodnici postavljali na ulaz u kuće srama.

Neko je ispod napisao: „Za Lukreciju Bordžiju“. Neko drugi je dopisao ogromnim slovima: Ad usum Alexandri, aludirajući na glasine koje su kružile gradom a prema kojima je Aleksandar, stigavši do vrhunca izopačenosti, imao potrebu, da bi probudio svoju pohotu, da pribegava žestini obično rezervisanoj za pol suprotan njegovom.

Kurtizane kojih je tu bilo u priličnom broju neprestano su se grohotom smejale. Iz usta su im tekle razvratne aluzije put sramotnog simbola dorađenog natpisima.

Dok su se Čezare i Lukrecija gubili kušajući prokazana zadovoljstva, dok je svetina ismevala Bordžije, progonjenog konjanika je četa sustigla na obalama Tibra i tu ga, posle ju-

načke borbe, izbola mačevima i gurnula u reku čim su ga se progonitelji domogli i prerezali mu vrat da bi poneli njegovu odsečenu glavu, kao trofej, obešenu o sedlo kapetana Mikeleta.

Četa se, zadovoljna dobro obavljenim poslom, vraćala u Rim pevajući. Pevali su firentinsku pesmu čiji je refren glasio: „Gde god sretnoš ljude koji pevaju, pouzdaj se u njih, jer zli ljudi ne pevaju.“

Ali Čezare je, izazvan grajom koja se pojačavala iz časa u čas, izašao na prozor i zapovednim tonom naredio svetini da učuti.

Uprkos onome što je konjanik rekao, niko nije ozbiljno poverovao u njegove optužbe za incest. Ali Čezareovo pojavljivanje na samom prozoru te sobe, za koju je čitav Rim znao da je Lukrecijina, delovalo je te večeri toliko drsko da je svetina protumačila kao besramnost i galamom i psovka je uzvraćeno mladom kardinalu koji je, s prozora palate Santa Marija, uzvraćao svetini psovka. Poletele su kamenice. Kad su zatvorena vrata za prolaz kola, svetina se na njih obrušila pa su, posle nekoliko naleta, masivna vrata popustila i ljudi su padali. Povrećeni su vrištali. Masa je grunula u predvorje. Na polju je svetina vređala Čezarea.

Najednom je nastala panika. Pomamljena rulja je jurnula prema izlalima iz ulice.

Čezare je triput dunuo u svoju pištaljku i prodoran zvuk je zaparao vazduh: poziv Bordžija u pomoć.

Svetina ga je prepoznala i, stado prestrašeno, dala se u beg.

Dok je Čezare huškao svetinu, Lukrecija je, zabrinuta zbog sve te graje, napravila grešku i pojavila se na prozoru palate. Rulja, koja je pomislila da je krivci namerno izazivaju, nastavila je iz daljine da uzvikuje uvrede protiv ćerke Aleksandra VI i, malo po malo, vratila se pod prozore palate.

„Papa je u njihovoj postelji, uzviknuo je neko iz svetine, „s njima.“

I razularena svetina je stala da proziva papu.

„Aleksandre! Aleksandre! Pokaži se!“

Najednom su svi umukli.

Na prozoru do sobe u kojoj su se nalazili Lukrecija i Čezare ukazala se poznata prilika i nad zbijenom, smetenom ruljom, usmerila svoje smerne kretnje. Na njenu neizrecivu, nemu i ozbiljnu preneraženost, spustio se blagoslov Aleksandra VI, naslednika svetog Petra, pa se svetina lagano razišla...

* * *

Čezare, iznenađen što ne vidi svoje ljude da se obrušavaju na narod, sišao je u pustu ulicu. Pozvao je: „Mikeleto!“ Odgovora nije bilo. Prošao je čitavom ulicom, praćen pogledom uzdrhtale Lukrecije koja je, čim je on zašao za ugao žute kuće kojom se ulica završavala, žurno ušla.

„Paolo! Paolo!“

Iz susedne sobe je izašao Paolo.

„Paolo! Sve si video, sve čuo. Ponovi sve to Đaniju Sforci i ispričaj mu šta sam doživela, šta sam prinela na žrtvu Gospodu zbog ljubavi prema njemu. Idi, reci mu da pohita i da se čuva od svojih prijatelja. Brzo, Paolo, idi i nek' te Bog čuva! Ali pre toga pozovi Antonija.“

Antoniju je Lukrecija rekla: „Govori, govori! Gde je on?“

On joj je ispričao da je, da bi zavarao Čezareove ljude, jedan sluga uzjahao konja i punim galopom pojurio put Pezara. Za njim je odmah jurnula cela četa.

Đani Sforca je to iskoristio da se zatim mirno udalji, a smogao je hrabrosti i da dođe pod same prozore svog opasnog suparnika i smrtnog neprijatelja, da podseti rulju na prezir prema sramotnim delima Bordžija.

Antonio je još pričao kad ga je prekinula vesela graja pomešana sa zveketom mačeva. S ulice su dopirali veseli i dobro znani povici. Klicalo se Čezareu, klicalo se Lukreciji.

Vođa čete konjanika je s uvažavanjem prišao pod prozore palate, moleći gospu Lukreciju da se pojavi.

Kada je Lukrecija izašla na prozor, videla je konjanika kako u ruci pruža prema njoj nešto kao golemi plod, otežao i sočan. Konjanik, niko drugi do Mikeleto, koji je bio uveren da

se Čezare još uvek nalazio u Lukrecijinim odajama, rekao joj je tada kako su oni na obali Tibra pronašli nešto što je tamo verovatno izgubio gospodar Đani Sforca. A kako se Lukrecija nagla da bolje vidi, prepoznala je u podignutoj kapetanova ruci sveže odsečenu glavu iz koje je krv još uvek kapala po opremi.

Bockajući glavu mačem koji je držao u ruci, Mikeleto je rekao, uz smeh čete:

„Hoćete li reći našem uvaženom gospodaru da ga Đani Sforca čeka na kraju svoga mača.“

Lukrecija je kriknula i srušila se na popločani pod, nepomična.

GLAVA TREĆA

Toga dana, 14. juna 1497. godine, održavala se svetkovina u vinogradu Svetog Petra u Lancima.

Vanoca je tu primala sve kardinale, papu, Đuliju Farneze, kneza od Anhalta, Maksimilijanovog ambasadora i ambasadora Francuske, Španije, kao i izaslanike italijanskih kneževina i kraljevina.

Vanoca je priređivala zabavu, nesporno, ali se gosti nisu smatrali toliko zvanicama Vanoce, nekadašnje papine naložnice, koliko papinim zvanicama. Ipak, svi su Vanocu uvažavali kao istinsku kraljicu. Gosti su se rasuli kroz vinograde, diveći se predstojećoj berbi, ali pre svega skrivajući svoje ljubavne tajne među lisnate bokore i tanke breskve kojima su bili prožeti redovi poleglih kolaca, po kojima je rasla loza, u trojnim nizovima, udaljenim na po četrdeset centimetara. Narušavajući jednoličnost tih aleja, zaraslih sa svake strane u korov pun skakavaca, mestimično su vreže obrazovane od ukrštenih teških kolaca i pritki nudili pohotnim parovima zgodan senik.

Kardinali su sa svojim prijateljicama tumarali naokolo radošno kao đaci na raspustu ili izabranici u Raju. Odasvud se orio jedar i zvonki smeh. Parovi su se nadnosili nad velike krčage namenjene prikupljanju vode, u koju su potapani komadići bakra, so i kreč. Kada bi kakva boleština napala vinograd, tom vodom je prskana loza. Upravo te primitivne formule su se kasnije prisetili vinogradari kada su počeli da prskaju biljke vodenim rastvorom bakar-sulfata.

Nad te do tri-četvrtine prazne krčage su se, dakle, nadnosile lepe devojke i njihovi ljubavnici i, dok su pričale, glas im

je odzvanjao neobičnom zvonkošću. Onda su se one smejale i smeh je tekao u skladnim odjecima, pa su se onda poput svojih prijateljica nagingjale i kardinali i baroni, glave su im se dodirivale, usne spajale. Dok su se žene smejale, zabavljene, kardinali su, ozbiljniji, sa žarom u očima, spuštali svoje usne na ta usta puna smeha. Ponekad bi u vodu krčaga upao kakav šešir i razlegao se smeh u zvonkim tercinama.

Nad gotovo svim krčazima su bile nadnete po dve glave koje su se blago njihale, pa sretale, spajajući se ustima. Nije bilo ničeg pobožnog u tom prizoru parova što su se stiskali uz nizove krčaga nabubrelih trbuha.

Ponekad bi kakav zec šmugnuo kroz travu, ili bi uzletela jarebica, u niskom letu, koju niko nije primetio i koja bi skrenula na sebe pažnju tek lepetom krila. Tu i tamo, pri hodu, zamke su nudile, među granjem ili u travi, svoje pljosnato smrtonosno kamenje. Promicale su zmije, gipke, talasaste, kao srasle s travom.

Ponekad bi se neki kardinal, motreći okolinu, sakrio, povlačeći svoju prijateljicu, pa bi se samo videla, u kratkim intervalima, glava sveštenika, nepoverljiva, kako proviruje iznad lišća. Pojedinci su, u velikoj žurbi, zaboravljali na predostrožnosti pa su se, kad bi ustali, susretali, tu i tamo, sa nasmejanim i zacakljenim očima kako motre među grozdovima.

Vanoca je, za to vreme, bdela u kući ganjajući posluhu, trudeći se da valjano obavi svoje obaveze gospodarice kuće. Pošto je izdala naloge, pridružila se, u sobi na spratu, Čezareu, valentinskom vojvodi, koji se, zavrnutih rukava, nadvio nad mešalicu, unoseći se u svoj posao.

Ta odaja je bila namenjena samo za Vanocu i Čezarea. Jedino je papa imao prava da ulazi s njima, ali nikada joj nijedan sluga nije prekoračio prag. Na podu su ležale velike bakrene retorte. Iz tih retorti od crvenog bakra, potpuno pozelenelih, isparavala je neka tečnost koja je izgledala bezbojno.

Jedna od tih posuda je uvek stajala u ognjištu kamina da bi vasdušno strujanje podsticalo isparavanje. Dok je Vanoca ulazila, Čezare je rekao prekorno:

„Zar ti nisam zabranio da podstičeš vatru.“

„Stavila sam samo nekoliko ugljevlja da malo ubrzam postupak, inače danas ne bismo imali ni gram praha. Vidiš da nije bilo dovoljno ni da smesa porumeni.“

„Muka je što taj pepeo, kad se pomeša s prahom, narušava njegovu finoću. Sreća što je kardinal Riario kratkovid. I ovakav je dovoljno dobar za njega... ali za druge...“

„Za koga to sad?“ upitala je zabrinuto Vanoca.

Kako je Čezareov pogled izbegavao njen, ona je sa strahom shvatila i stala da moli:

„Čezare, dragi moj sine, poštedi me te tuge. Ne njega! Oh, preklinjem te! Ne njega! Ne, to ne...“

„Donesi mi retortu,“ rekao je Čezare, „trebalo bi da je sada već suva.“ Vanoca je podigla za ručke tešku retortu od crvenog bakra, po kojoj se vidi nešto kao plesan, zelenkaste raštrkane mrlje soli...

Čezare je sa zečjom šapicom pažljivo sakupio taj prah, zatim je s pločicom od slonovače brižljivo sastrugao bakar. Taj sadržaj je zatim nasuo u mermerno avanče, izmrvio ga s takođe mermernim tučkom, zatim je trun praha zahvatio između dve pločice od ahata i prah je kliznuo, sitan, presitan, na ogledalce od ugljačanog srebra.

„Dodaj mi melem.“

Čezare je arsenik nazivao melemom nebeskim.

Onda je pripremljeni prah nasuo u arsenik, ponovo propustio smesu kroz ahatne pločice pa je, pošto je obavio zadatak, uzviknuo:

„Bog je rekao: Nek' bude svetlost! I bi svetlost. Mi, Bordžije, mi možemo da kažemo: Nek' bude mrak! I nastaće mrak!“

Kako je Vanoca zabrinuto klimala glavom, obgrlio je oko struka, radostan kao derište, zabacio joj glavu i nežno je poljubio.

„Pogledaj svoga sina, lepa moja majko, zar nije lep? A ti si sto puta, hiljadu puta lepša. Ostala si tako mlada! Ali ne zabravimo ozbiljan posao! Ovolicka trunčica za Đuliju Farneze za godišnjicu njihove ljubavi! Šta kažeš na to?“

„Ućuti!“

Začula su se zvona za Benedicitu. Bilo je vreme doručka. Vanoca je sišla, prepuštajući Čezarea njegovoj hemiji.

Retorta je bila prazna. Pomokrio se u nju da bi nadoknadio urin što je ispario a čije soli je upravo upotrebio. Jer sve posude što su ležale po podu sadržale su urin koji su ovako isparavali Vanoca i njen sin. Soli koje su tako dobijali, kombinovane sa bakarnim solima, mešali su zatim s arsenikom, a ta smesa je obrazovala čuveni otrov Bordžija, la cantarella.

Poznato je da su kasnije Brant i Kunkel iz urina izdvojili fosfor, oko 1669. godine. Brant, hamburški hemičar, nije uostalom shvatio sav značaj svog otkrića, iz kog nije izvukao nikakvu korist i čiju tajnu je prodao Kraftu iz Drezdena. Brant je bio suviše zaokupljen svojim traganjem za kamenom mudrosti da bi se zaustavio na tom otkriću. Tajnu soli urina je preneo Bordžijama, papi Kalikstu, neki španski monah, koji je naizmenično lečio i trovao urinom kombinujući ga s drugim medikamentima. Tako je on povezao, ne znajući tačno njegova specifična svojstva, fosfor s arsenikom, izazivajući tim spojem često smrtne posledice. S druge strane, on je okrepljivao iscrpljene starce dajući im da piju mokraću „netaknutih“ dečkića.

Da li je fosfor sadržan u urinu zaista bio tako delotvoran, ne bismo mogli reći, ali je taj monah takođe postizao i tako začuđujuće rezultate u lečenju da je Savonarola bio prisiljen da ga uništi svojom rečitošću. Starci su se naime prepuštali najgorim ispadima uvereni da će, u tom sredstvu, uvek pronaći delotvornu pomoć protiv nemoći.

Otrov je bio utoliko dragoceniji što je monah znao i njegov protivotrov, što je bio kalcijum-magnezit. Taj monah je očito išao ispred savremene nauke, koja je naknadno utvrdila da se fosfor mogao združivati s arsenikom, kao i da i jedan i drugi imaju isti protivotrov.

* * *

Dok je Čezare Bordžija, naslednik tajne španskog monaha, ređao platnene kesice koje je punio jako sitnim belim prahom, zvanice su se razmeštale u prostranoj trpezariji. Najlepše kur-

tizane, koje je Rim okupljao na svojim javnim svetkovinama, krasile su i dvorile svojim poznatim šarmom trpezu za kojom je sedeo lično „preuzvišeni poglavar Crkve“ sa čitavom svitom u svečanoj raskoši.

Stigao je Čezare Bordžija. Sa kratkim mačem, brakmanom, drsko zadnutim za pojas, delujući više kao stegonoša od svog brata, vojvode od Gandije, on je glumio neusiljeno ponašanje koje je prilično pristajalo njegovom grubom izrazu lica, njegovom nervoznom, čak osornom glasu. On je donekle imao, sa svojim nakitom i zlatarski ukrašenim oružjem, izgled kakvog kondotjerija, ali svečarskog kondotjerija. A zapravo je on to bio više od bilo koga drugo i do dna svoje duše. Neprestano se poigravao sa svojim brakmanom, dugim bodežom širokog i oštrog sečiva, koji je prečesto brkan sa malhusima i fošonima, drugim kratkim mačevima ravne oštrice. On ga je stalno držao u ruci i, da bi podržao kakav dokaz, da bi prikrio kakvu neugodnost, jednako se poigravao tim oružjem, upirući mu vrh o nož ili kušajući oštricu o dlan ruke.

Dok su se njemu ljudi divili, kardinal Orsini je, po svoj prilici bezazleno, rekao:

„Kad se njih dvojica uporede, lepi vojvoda od Gandije i Čezare, niko ne bi pomislio da je stegonoša zapravo vojvoda od Gandije.“

Papa je ošinuo pogledom kardinala Orsinija, majka Vanoca je uzdrhtala, a vojvoda od Gandije Frančesko, koji je to čuo, nasmešio se:

„Činite da požalim što to jesam a ne mogu da mu ustupim mesto... Doći će možda i to...“

Vojvoda od Gandije je izgovorio te reči s nasmešenim mirom, ali s očitim isticanjem svake reči što je toj rečenici davalo neko tajanstveno, uznemirujuće značenje.

Čezare nije rekao ni reč. Aleksandar je spretno skrenuo razgovor da bi otklonio nastalu neugodnost. Vanocin pogled se sreo sa Čezareovim, a papin se sudario s pogledom kardinala Orsinija. Od toga dana datira između kardinala i Aleksandra odbojnost koja bi trebalo da preraste, kod Aleksandra, u okrutnu mržnju, pa može biti da do te nesmotrene reči seže pravi razlog za kardinalovo ubistvo.

Kardinalu Orsiniju bi se moglo oprostiti ako nije znao za podmuklo rivalstvo koje je naoružavalo Čezarea protiv starijeg brata. Najcrnji planovi su se kovali u njegovoj mračnoj duši: nije bila potrebna neka nesrećna provokacija da bi se pojačala Čezareova rešenost.

U Rimu se pričalo samo o toj mržnji što je podsticala Čezarea protiv vojvode od Gandije.

Ona je poticala od tog suparništva oko vojnog zapovedništva, bez sumnje, ali je imala isto tako i druge ozbiljne uzroke. Čezare je voleo gospu Sanciju, koja ga je ohrabrila da joj se udvara, ali je Frančesko bio, na očigled i na znanje svih, njegov srećni suparnik, pa ako se može reći da je gospa Sancija dopustila Čezareu da joj poljubi ruku, čini se izvesnim da prema Frančesku nije bila nimalo uzdržana i da mu je priuštila mnogo više od ruke.

Čezare je, ponovo nesrećan u ljubavi, bio odbijen.

Braću je udaljavalo još jedno suparništvo.

Čezare je strasno voleo Lukreciju Bordžiju. Nije je voleo stidljivo, niti plašljivo, čak ne ni bestidno, voleo je hrabro, po naklonosti, ne razmišljajući da li ta naklonost odgovara namerama strogog crkvenog poglavara kog je prezirao, niti se obazirući na bilo kakav moral, pa se o sve oglašivao poput većeg filozofa. Nije brinuo ni o savetima ni o teorijama i pokoravao se jedino žestini vlastitog nagona. Ipak su kružile priče koje su tvrdile da je vojvoda od Gandije nailazio na bolji primjem kod Lukrecije i od samog Čezarea, a o tim glasinama je on bio obavešten.

Od tog trenutka je Čezare odlučno zaključio da je porodica Bordžija zacementirano imala kojeg člana više...

Obrok se privodio kraju u veselju, uz žive anegdote i glasna ogovaranja. Kurtizane koje su bile pozvane da bi se uživalo u njihovim raskalašnim predlozima, opijene plemenitim vinima, prepuštale su se nagovaranjima kojima su ih obasipali kardinali. Kretnije su dopunjavale rečenice, ili ih tumačile, ili se njima nadahnjivale. Pohota se budila u očima zvanica: ljubavna atmosfera je lebdela nad njihovim otežalim i razbludelim glavama.

Najednom su graja, radosna vika, podrugljivi povici, cika, privukli opštu pažnju. Aleksandar je upitao za razlog te neočekivane i bučne pojave: neki dečak iz hora je saopštio, sav zbunjen i uzdrhtao, da su uhvaćena, u vinogradu San-Pietro ad Vinkula, tri monaha prilikom telesnih odnosa, združeni u bizarnom trojstvu na način onih niski pužića kakve se mogu videti po vinogradima gde obavljaju istovremeno i muške i ženske poslove. Papa, koji nije mogao da pronikne kroz zbrkana objašnjenja dečkića iz hora o čemu se radi, zatražio je da mu dovedu trojicu kaluđera. Ubrzo su se oni, ničice, klečeći i dotičući čelima pod kraj papinih nogu, ponizno klanjali. Aleksandar im je naložio da prikažu u dvorani za bankete scenu koja je izazvala skandal. Oni su to odbili, sablažnjeni od sramote, pomireni sa najtežom pokorom. Aleksandar je pokušao blagim, pribegao pretnjama, ništa nije delovalo.

Onda je Čezare prišao i rekao nekoliko reči papi na uho.

Aleksandar je naložio da se pogase svetla pa je, u gotovo potpunom mraku, naredio monasima da poslušaju. „U noći,“ rekao je, „jedino Bog može da ih vidi, ili njegov izaslanik na zemlji“; trebalo je, da bi se dobio oprost greha, da papa tačno zna njihovu grešku i da proceni položaj u kom su se oni javno pokazali svetini. Obećao je da će im zatim dati oprost greha. Činilo se da su se monasi postepeno smirili i prihvatili kaznu koju im je odredila Njegova Svetost.

Za to vreme, u saučesničkoj tmuni, zvanice su se učutale. One nisu imale nikakvog razloga za nestrpljivost, radosni što im je neočekivana srećna okolnost bila od pomoći: mrak. Prepleli su se zagrljaji. Uplela su se tela. Kroz škripu teških naslonjača izazvanu pokretima zvanica čuli su se samo šapat i prigušeni smeh.

Znalo se da će Čezare nešto preduzeti pre nego se ponovo upale lampe obešene o svodove dvorane i blistavi srebrni i kristalni lusteri, ukrašeni cvećem. Obilje mirišljavog cveća je ispunjavalo vazduh sladostrasnim isparenjima. Dvorana je bila ukrašena poput kakvog antičkog hrama.

Vanoca je ustala i, stojeći na stolici, povukla je preko jedne niše u kojoj je stalno gorelo kandilo, kratke zavese protkane zlatom i posute dragim kamenjem. Želela je da sakrije od Bo-

gorodice prizor koji će se toga dana tu odigrati, kao već toliko puta pre toga.

Da ne bi pogoršavali beščašće svojih stavova, Aleksandar je naložio monasima da zažmure. A kad su oni poslušali, Čezare je iznenada uneo svetiljke, otkrivajući zvanicama prizor tog bluda i putene sramote, da progovorimo poput Propovednika.

Najednom se kroz razdragane povike prisutnih začulo zapomaganje. Prestravljeno, izviralo je iz usta monaha što su se valjali po podu, u krvi, zgrčeni od bola poput iseckanih glista. Krv se širila: njihovi laktovi, kolena, šake, bauljali su po lepljivom i crvenom podu.

Zamahnuvši dvaput svojim nožem, Čezare je presekao njihove veze s istom lakoćom s kojom bi presekao gordijevski čvor, a iz rana su šiknule dve smeše krvi.

S nožem u ruci, Čezare je cinično objavio: „Stradali su... tamo gde su grešili!“

Pozdravljen je s odobravanjem.

Razularena orgija je rasula zvanice oko stolova. Jedino je papa ostao zamišljen.

Sluge su počistile krv monaha. Niko se više nije sećao prizora koji se upravo odigrao.

Kardinal Orsini, koji je svojim nogama bio obgrlio noge jedne lepe kurtizane, zapitao je smejući se Aleksandra zbog čega je zamišljen, ako ne zbog trojice monaha zatečenih u vinogradu Njegove Svetosti... Kardinal Orsini nije imao nameru da otkriva papine planove ili misli. On je u tome jednostavno nalezio materijal za šalu.

Umesto bilo kakvog odgovora, Aleksandar se nemarno smešio: činilo se da svojim trepavicama vraća prijatne uspomene, udaljava pitanje rukom, neodređenim osmehom.

Navaljivali su na njega da govori. Đulija Farneze ga je mazila, sedeći mu na kolenima, ali je papa to blago odbijao.

Bez sumnje je razmišljao o kazni nebeskoj koja je gore očekivala izopačene monahe. Njegov sumoran pogled, čelo koje je plemenite misli pretvaralo u ozbiljne, brinulo je zvanice. Pošto Đulija nije prestajala da navaljuje, papa je glasno razmišljao, u neodređenom zanosu i ljubavnoj nostalgiji:

„Mislim na onoga što je bio u sredini...“

* * *

Zatvorili su vrata dvorane. Pod izgovorom da je sada bilo neophodno da obeduje i poslugi, zabranjen joj je ulazak u dvoranu i čitav jedan deo palate.

Trebalo je da otpočne igra Ko nađe, uzme.

Ova igra se nazivala jednim francuskim imenom iz skromnosti, zato što italijanski kardinali koji su je izmislili nisu želeli da prihvate odgovornost za svoje sladostrasne inicijative. Prihvatajući korist, odbacivali su autorstvo nad ostalim.

Evo u čemu se sastojala ta igra, koja se obično završavala orgijama:

U više povezanih odaja bi se napravio mrak. Zvanice bi se raštrkale po tim dvoranama već prema svojoj mašti. Bilo je zabranjeno da se u njima govori, sem u predviđenim intervalima od po četvrt sata: tada bi se upozorili igrači i igračice da nastupa kratko primirje pa su, tokom nekoliko minuta, lampe osvetljavale lica zvanica.

Raspoređene po sobama, dakle, trebalo je da se zvanice sreću slučajnim dodirima i svako je trebalo da se trudi da prepozna partnera na kog bi tako naleteo u mraku.. Takođe je bilo zabranjeno ženama da dodiruju lica muškaraca, da prema dodiru brade ili kakvog ožiljka ne bi suviše lako otkrile ko je. Osim lica, preostali deo tela je bilo dopušteno slobodno istraživati. Muškarcima je bilo dopušteno sve da dodiruju pa su oni mogli, pipajući rukama po kosi, licu ili kroz saten gospi, prema nahodanju da istražuju identitet svojih partnerki. Bilo je dopušteno samo šaputanje i samo u izvesnoj meri: stoga je bilo ko, ko bi bio prepoznat po glasu, bio kažnjen i trebalo je da daruje svoju partnerku nekim draguljem. Ako bi, kojim slučajem, on pokušao pod okriljem mraka da umakne iz ruku svoje partnerke, njeno je bilo da ga po svaku cenu zadrži dok se ne oglasi kratko primirje.

Mora da su mnogi tako nastojali da pobegnu, pošto su sve ili gotovo sve žene bile prisiljene da zadržavaju muškarce kraj sebe svim sredstvima, a pri tom gušanju su parovi često padali na pod. Tada bi nastajala borba u somotu i satenu, bez žestine,

jedni nastojeći da umaknu, drugi da ih zadrže, a često su se i uloge preokretale, pa je progonjeni postajao gonič.

Moglo bi se pomisliti da takva igra nije mogla da prođe bez mnogo buke i larme. Ali uopšte nije bilo tako.

Sudari su bili bez žestine, usta ozbiljna, zabavljena raznim delima, jer istini za volju valjalo je da napomenemo da ako žene nisu smele rukama da dodiruju lica muškaraca da bi ih prepoznale, imale su svu slobodu da to čine svojim licem. A pokazalo se da su takve damice, a to nisu uvek bile kurtizane, bile eksperti da otkriju, iz samog dodira svojih usana s licem koje su pretraživale, kome je to lice pripadalo.

Prvi, umorni od ovakve igre, povlačili bi se na molitve ili bi se pridružili monasima koji su, u zasebnoj kapeli, držali službu.

Papa je bio poznat po tome što je u tu igru unosio neobičan polet. Ali njegov otpor nije bio duga veka. Redovno bi ga zaticali kako peva psalme povukavši se u klupu za molitve pre kraja igre.

Kod trećeg kratkog primirja, Čezare je video da se Aleksandar povlači. Onda se uverio na kom mestu se nalazi Đulija, papina ljubavnica, pa je pogasio svetla bacajući se ispred nje na takav način da ga je ona, bez namere, susrela. A pošto je jedno bežalo od drugog, možda, pali su bez žestine na pod, gde su i ostali. Ne bismo mogli da kažemo šta je sve Đulija otkrila Čezareu, ali mu je rekla između ostalog da je Lukrecija mnogo volela Frančeska, vojvodu od Gandije, što je Čezarea dovelo do užasnog besa, ali besa koji jedva da je mogao da se uporedi s onim koji ga je obuzeo kada mu je Đulija saopštila drugu novost: Frančesko je upravo bio napustio igru i trebalo je da se u tom trenutku priprema da krene put samostana San-Sisto. Da je Đulija mogla da vidi Čezareove oči, prestravila bi se.

Đulija, opijena vinima, cvećem, milovanjima, upravo je nesvesno izdala poverenje koje joj je Lukrecija bila ukazala, kao i Frančesko. Kada se probudila, mora da je lila krokodilske suze.

Jer i Đulija je, isto tako, volela Frančeska, vojvodu od Gandije, a volela ga je suzdržanom strašću i utoliko jače. Ona ga je volela zbog njegove lepote, njegove otmenosti, njegovih obzira.

Lukrecija je volela Frančeska, kao što je i on nju voleo, punim srcem, ali bez da je incest uprljao njegovu bratsku ljubav. Ona je njega volela i divila mu se, ali se nikakav ljubavni nagon nije upleo u njena osećanja.

Bila je to prava sreća da se nađu i slobodno razgovaraju, on nadnet nad njenom procvatom lepotom, ona, čela i pogleda podignutog put njega, njenog starijeg brata, njenog nežnog savetodavca.

A Čezare je to sasvim drukčije zamišljao, utoliko pre što su Lukrecija i Frančesko ljubomorno bdeli da niko ne sazna za njihove sastanke.

Đulija, polu-pijana, saopštila je Čezareu da je Frančesko odjezdio put San-Sista, gde je trebalo da ga u potaji sačeka jedna redovnica iza malih gvozdениh vrata koja, ispod velikog stabla smokve, vode do cisterne. Ta niska vrata su omogućavala, leti, prolaz pobožnim seljacima koji su dolazili da traže svežu vodu, a otvarala su se jedino krajem jula i tokom avgusta meseca. Lukrecija je dakle lako mogla da se domogne ključa. Zahvaljujući redovnici koja joj je dodeljena u službu ona je tako mogla da prima vojvodu od Gandije, bez ičijeg znanja, kao što bi primala ljubavnika.

Iza vrata samostana San-Sisto, pod smokvom, gde je radila na usavršavanju svog latinskog, budući da nije bila njegov veliki poznavalac, Lukrecija je iščekivala Frančeska, vojvodu od Gandije. Bila je vrlo zabrinuta. Praznoverna, ona je čula kako je sasvim blizu nje, s njene leve strane, pala jedna smokva koju nije mogla nikako, ma koliko se trudila, da pronađe. Dugo je tragala za njom, ali uzalud, pa je, uznemirena zbog te loše slutnje, nabrala obrve...

Iščekivala je Frančeska...